דמעשה ידיה היא אמר רבי עקיבא לעצמה מציאתה לא כ"ש דתנן [א]קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו אלא איפוך מציאת האשה לבעלה רבי עקיבא אומר לעצמה והא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן בהעדפה שלא על ידי הדחק כולי עלמא לא פליגי דבעל הוי כי פליגי בהעדפה שעל ידי הדחק [א]תנא קמא סבר לבעלה ורבי עקיבא סבר לעצמה אמר רב פפא מציאתה כהעדפה שעל ידי הדחק דמי פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן בעי רב פפא עשתה לו שתים בבת אחת מהו בעי רבינא [ב]שלשה או ד' בבת אחת מהו תיקו: בושתה ופגמה: מתקיף לה רבא בר רב חנן אלא מעתה בייש סוסתו של חבירו ה"נ דבעי למיתן ליה בושת וסוס בר בושת הוא אלא רקק בבגדו של חבירו הכי נמי דבעי למיתן ליה בושת וכי תימא הכי נמי והתנן [ג]רקק והגיע בו הרוק ופרע ראש האשה והעביר טליתו ממנו חייב ליתן לו ארבע מאות זוז [ג]ואמר רב פפא [ד]לא שנו אלא בו אבל בבגדו פטור בבגדו לית ליה זילותא אשתו אית [ה]לה זילותא אמר ליה רבינא לרב אשי אלא מעתה בייש עני בן טובים דאית להו זילותא לכולהו בני משפחה ה"נ דבעי למיתן להו בושת לכל בני משפחה א"ל התם לאו גופייהו הכא [ו]אשתו גופיה הואי: **מתני'** [ז]הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו אמרו חכמים יכול הוא שיאמר לאחיך הייתי רוצה ליתן [ח]ולך אי אפשי ליתן [ט]פסקה להכנים לו אלף דינר הוא פוסק כנגדן חמש עשרה מנה וכנגד השום הוא פוסק פחות חומש שום במנה ושוה מנה אין לו אלא מנה שום במנה היא נותנת שלשים ואחד סלע ודינר ובארבע מאות היא נותנת חמש מאות מה שחתן

דמעשה ידיה. ושייך למימר שיהא שלו דמעשה ידיה תחת מזונות: **קונם שאני עושה לפיך.** מה שאני עושה יהא קונם לפיך: **אינו צריך להפר.** דמשעבדא ליה. ואפי' לשמא תעדיף נמי לא חיישינן דאי מעדפה נמי לבעל הוא: **שמא תעדיף.** והעדפה דידה הוא וחייל עלה קונם: **שלא ע"י הדחק.** כגון שהיא עירנית ובעלת מלאכה: **ע"י הדחק.** כגון שדחקה עצמה והעדיפה: ה"ג **והא כי אתא רבין כו'.** וקס"ד מציאתה כהעדפה שלא על ידי הדחק היא והיכי פליגי בה: ומשני **אמר רב פפא מציאתה כהעדפה שעל ידי הדחק היא.** דרוב מציאות צריך לחזר אחריהם כגון דגים שנשארו ביבשה או צבי שבור או לחפש סימא[ז] בקרקע: **שתים שלש וארבע בבת אחת.** שומרת קישואים וטווה פשתן ומלמדת שיר לנשים בשכר ומחממת ביצים בחיקה או ביצי תולעים העושים משי שהנשים מחממות אותן בחיקן והם נולדים: **מהו.** מי הוי כעל ידי הדחק או לא: **מתקיף לה רבא בר רב חנן.** אדרבי יהודה בן בתירא: **מתני' ומת חתנו.** ונפלה לפני יבם והוא תובע מה שפסקו לאחיו: **יכול הוא שיאמר כו'.** או חלוץ או ייבם אבל אחיו או יתן או תשב עד שילבין ראשה: **הוא פוסק כנגדן ט"ו מנה.** שליש יותר יקבלם עליו לכתוב בכתובתה לבד תוספת שהוא מוסיף לפי שמשתכר בהן. אלף דינר הן עשרה מנה: **וכנגד השום.** אם בא חתן לכתוב קבלה עליו כנגד אלף דינר של שום שמכנים לו בגדים או כלים המשתמשין בהן והן פוחתין או פרקמטיא ודרך הנועדים למזומני חתן לשומם יותר משויים לכבוד הכלה ולחבבה על בעלה: **הוא פוסק פחות חומש.** לא מיבעיא דלא מוסיף אלא שפוחת שאם הכניסה שום של אלף דינר הוא כותב ח' מאות זוז: **שום במנה ושוה מנה אין לו אלא מנה.** הכניסה שום לקבלו עליו בשטר הכתובה במנה והוא שוה מנה בשוק לכל אדם אין לו לומר תנו לי עוד חמישיתו שהרי אמרו לפחות חומש מן השום לפי שלא נאמרו דברים הללו אלא בשום ששמאוהו בבית חתנים והנשואים ומיהו תוספת שליש לא יוסיף שלא אמרו להוסיף שליש אלא לכספים שהן ראויים להשתכר מיד: **שום במנה היא נותנת שלשים ואחד סלע ודינר.** שום שהוא מקבלו במנה שאמרו לו כתוב מנה בכתובה והיא תכנים לך שום של מנה צריך שישומו אותו בבית של חתונה שלשים ואחד סלע ודינר דהוי מנה וחומשו: **ובד' מאות.** שום שיקבל עליו לכתוב ארבע מאות: **היא נותנת חמש מאות.** לפי שומת הנועדים שם: וכשתתן

והא כי אתא רבין כו'. זאת גרסת הקונטרס וקשה דמאי פריך דכי היכי דהעדפה הויא דבעל ה"נ מציאתה הויא דבעל והא בריש סוגיא משמע דעדפי הוי מציאתה לעצמה מהעדפה דקאמר השתא העדפה אמר ר"ע דלעצמה מציאתה לא כל שכן אם כן שפיר אפשר להיות דהעדפה לכולי עלמא הויא דבעל ומציאתה הויא פלוגתא ועוד קשה לפירוש הקונטרס דאמר רב פפא תירוץ הוא זה לא הוה ליה למימר אלא מציאתה כהעדפה שעל ידי הדחק דמי ולא הוה ליה למימר פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן ונראה כגרסת רבינו חננאל דלא גריס והא אלא גרס כי אתא רבין א"ר יוחנן בהעדפה שלא ע"י הדחק כו' ומילתא באפי נפשה היא ולפרושי פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן אתא דאיירי במתני' במציאתה ומעשה ידיה ומפרש רבין דבהעדפה דמעשה ידיה שלא על ידי הדחק כולי עלמא לא פליגי דבעל הוי משום מעה כסף כי פליגי בהעדפה דע"י הדחק דהוי כעין מציאה דפליגי נמי בה דעל כרחך מציאה דאמר ר"ע לעצמה מיירי בדלא בטלה ממלאכה דאי בטלה ממלאכה הויא חייבת שכר הפקעתה דקא בטלה בשעת הגבהת מציאה ועלה קאי רב פפא וקאמר מציאתה כהעדפה שעל ידי הדחק דמי כלומר הא לא קא מיבעיא ליה דהא שמעינן מדרבא דקא מדמה לעיל מציאה להעדפה שע"י הדחק ורבין דקאמר דפליגי בהעדפה ע"י הדחק א"כ פליגי נמי במציאתה כגון דמגבהת מציאה עם מעשה ידיה אלא בעי רב פפא עשתה לו שתים בבת אחת מהו למציאתה מדמינן לה והוי לעצמה לר' עקיבא או דלמא הוי של בעל דכל זה הוא מעשה ידיה כיון דהוי בשעת מלאכה והוי במקום מעה כסף והעדפה שעל ידי הדחק דאמר רבי עקיבא דהוי שלה היינו שעושה מלאכה בשעה שבני אדם ישנים תיקו והא דלא קאמר רב פפא פשיטא לי מציאתה כהעדפה משום דלא קאמר מציאה כהעדפה דע"י הדחק דמי מסברא דנפשיה אלא ממילתיה דרבין. ר"ת: **מציאתה** בהעדפה שעל ידי הדחק דמי. הכא משמע דמציאתה תחת מזונות כמו מעשה ידיה מדמדמי מציאה להעדפה ואף על גב דאמר בפ"ק דב"מ (דף יב:) דמציאת האשה לבעלה כי היכי דלא תיהוי לה איבה לא קשה מידי דמעשה ידיה נמי משום איבה הן כדאמרינן בפ' אע"פ (לעיל דף נח: ושם) קסבר מזוני עיקר ומעשה ידיה משום איבה ומיהו קשה דאמרינן בהאשה רבה (יבמות דף צ: ושם) גבי לא זה וזה זכאין במציאתה ובמעשה ידיה ומפרש טעמא בגמרא דאין זכאין במציאתה טעמא מאי אמור רבנן מציאת אשה לבעלה משום דלא תיהוי לה איבה הכא תיהוי לה איבה וגבי מעשה ידיה קאמר טעמא מאי אמור רבנן דמעשה ידיה לבעלה משום דקא מיתזנא מינייהו הכא לית לה מזוני ואי מציאה תחת מזונות ה"ל למנקט בתרוייהו חד טעמא או משום איבה או משום דמיתזנא מינייהו: **אלא** מעתה בייש סוסתו כו'. תימה מאי פריך והא במתניתין איירי נותן לאשה בושת שלה ולאיש לבד דמי בשתו אלא מחלק האשה נותנין לבעל ואם כן אם לא היתה האשה בת בושת שלא היו נותנין לאשה גם לבעל לא היה נותן כלום ומאי פריך מבייש סוסתו דלאו בת בושת היא: **עני** בן טובים דאית להו זילותא לכל בני משפחה. שעליהם לשומרו מן המכים אותו אבל עשיר בן טובים שאין עליהם לשמור אותו אין מתביישין עליו בני משפחה: **פחות** חומש. בקונטרס פירש שני טעמים חדא משום שפוחתין ואותו טעם משמע מתוך הגמרא (לקמן דף סז.) דקאמר מאי לאו בכלים של כסף דפחתי ובירושלמי נמי אמר שמואל שמו דעתה של אשה שהיא רוצה לכלות כליה וטעם אחר דדרך לשומם יותר חומש לכבוד הכלה ולחבבה על בעלה ונראה דזה הטעם דקדק מדאיצטריך לאשמועינן שומא רבה ושומא זוטא דאם היתה עשירה דמשתמשת בכולן והן פוחתין כך לי רבה כמו זוטא אלא לטעמא ששמין יותר לכבוד הכלה שייך לחלק בין רבה לזוטא כמו שפי' בקונט' בגמ' ולכך נקט בקונטרס בגדים ופרקמטיא בגדים שמשתמשים בהן ופוחתין ופרקמטיא לאו דוקא לסחורה דא"כ הוו כמו כספים והיה מוסיף שליש (אלא לאו דוקא) אלא כלומר שאין משתמשין בהן כגון בגדים שאינן תפורין וכיוצא בהן: **שום** במנה ושוה מנה. פירש בקונטרס שהכניסה לו שום לקבלו עליו בשטר הכתובה במנה והיה שוה מנה בשוק לכל אדם ופירושו מגומגם ונראה כפירוש רבינו חננאל דמיירי כגון שפסקה להכנים לו בזה הלשון דכשאמרה שום במנה שוה מנה רוצה לומר שתכנים לו שום במנה שיכתוב לה בכתובתה ולא ישוה אותו שום אלא מנה אין לו אלא מנה בלבד ואין צריך שישוה שלשים ואחד (א) ודינר אבל שום במנה סתם היא נותנת שלשים ואחד ודינר דהכי קאמרה ליה שתכנים לו שום במנה שיכתוב לה בכתובתה הלכך צריכה להוסיף חומש: וכשתתן

מסורת הש"ס

א) לעיל נט. לקמן ע. יבמות פח. קדושין סג. נדרים פה., ב) ב"ק צ. ג) [שם צא.], ד) ג"י יעב"ץ ליה, ה) [ברכות כד. וש"נ], ו) [עי' תוס' לעיל מז: ד"ה כתב לה וכו'], ז) [ערוך ע' סם ב' פי' מטמון].

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שום וכו' שלשים ואחד סלע ודינר כצ"ל וכן בסמוך:

◆

מוסף רש"י

קונם שאני עושה לפיך. אשה שאמרה לבעלה מה שאני עושה מלאכה יהא אסור לפיך בקונם (יבמות צג.) מעשי ידי יהיו לפיך כהקדש (קדושין סג.) מליהנות לו (לעיל נט.). אינו צריך להפר. נדר זה, שאין בה כח להקדישו לפי שהוא שלו (שם) אין בעלה צריך להפר שאין נדרה חל שהרי משועבדת לו (קדושין סג.) דכיון דקא משעבדא ליה למעשה ידיה לא מציא נדרה (יבמות צג.) דלא אמרה כלום דלאו כל כמינה לאפקועי לבעל מה דזכי ליה רחמנא (נדרים פה.). יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו. שמא תעדיף על מעשה ידיה יותר מן הראוי לו ויותר ממה שהיא חייבת לעשות לו, וכתובות (לעיל סד:) אמרינן מה היא עושה לו משקל ה' סלעים שתי ביהודה שהן עשר סלעים בגליל (קדושין סג.) דמותר זה אינו שלו ויכולה להקדישו (לעיל נט.).

◆

תוספות רי"ד

דמעשה ידיה היא אמר רבי עקיבא לעצמה מציאתה לא כ"ש דתנן קונם שאני עושה לפיך א"צ להפר רע"א יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו פי' ת"ק סבר א"צ להפר משום דמשעבדא לו ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואפי' העדפה הוי דידיה ור"ע סבר יפר שהעדפה דידה הויא וחייל עלי' נדרה אם לא יפר לה דהשתא בהעדפה דהוא מעשה ידיה קפיד רבי עקיבא ואמר לעצמה ולא חייש לאיבה ואף על גב דבאמה עבריה הויא לרבה התם הוא משום דקנאה בדמים אבל הכא לא מישעבדא ליה אלא לשיעורא אבל העדפה דידה הוי מציאתה שגם בא"ע הוי דידה כל שכן גבי אשה דתהוי דידה א"ו איפוך ותני הכי מציאת האשה לבעלה דאית ליה לת"ק משום איבה וכ"ש ההעדפה ורע"א לעצמה דהשתא העדפה [של] מעשה ידיה הויא דידה ולא חיישינן לאיבה וכ"ש מציאתה: כי אתא רבין אמר בהעדפה שלא ע"י הדחק כ"ע לא פליגי דבעל הוי פי' משום מעה כסף שהוא נותן לה כי פליגי בהעדפה שע"י הדחק פי' רבין אתי לתרוצי מתניתא בלא תיפוך אלא ת"ק סבר מציאת אשה לעצמה ולא חיישינן לאיבה שגם שהעדפה היא של בעל משום דמע"י הוא אבל מציאותה לא שרי ליה לזכות בה כא"ע הנקנית בדמים ור"ע סבר לבעלה שאית ליה תיקון [שתיקנו שיהא לבעל משום] איבה ומאי דק' לן מהעדפה דלא הוי לבעל ולא חייש לאיבה באיזו העדפה פליג ר"ע ואמר דהוי דאשה באותה שעושה ע"י הדחק פי' שמצערת עצמה לנדד שינה מעיניה בלילות והתם ליכא איבה אבל מה שמעדפת בלי שום דוחק

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פכ"א מהלכות אישות הלכה ג סמג לאוין פא ועשין מח טור ש"ע אה"ע סי' פ סעי' א:
ו ב טור אה"ע וכ"י שם:
ז ג ד מיי' פ"ג מהלכות חובל ומזיק הלכה ט סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכ סעיף לא ולח:
ח ה מיי' פכ"ג מהל' אישות הלכה טו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן נג סעיף א ב:
ט ו מיי' פכ"ג שם הל' יא סמג שם טוש"ע שם סימן סו סעיף יא בהג"ה:

◆

תוספות רי"ד (המשך)

שהיא בעלת מלאכה יותר משאר חברותיה דבעל הוי ומציאתה נמי בלי דוחק הוי הלכך אי לא יהיב לה לבעל הו"ל איבה: אמר רב פפא מציאתה כהעדפה שעל ידי הדחק דמיא פי' ר"פ אתי לדחויי לדרבין ולאוקמי' מילתא דרבא דאמר איפוך ואמר מי סברת דמציאתה כהעדפה שלא ע"י הדחק דמיא דמודה בה ר"ע לא דמיא אלא להעדפה שעל ידי הדחק שרוב מציאות אדם צריך לחזור אחריהן כגון דאקפי נהרא והרודף אחר צבי שבור והתופר בקרקע למצוא והלכך אי אמר ר"ע מציאת האשה לבעלה קשה דידיה אדידיה א"ו איפוך ותני הכי מציאת האשה לבעלה ור"ע אומר לעצמה בעי רב פפא עשתה לו ב' בבת אחת מהו בעי רבינא ג' ד' מהו תיקו פי' כגון טווה ושומרת קישואין ומלמדת שיר לבנות ומחממת ביצי תולעים של משי בחיקה ומשתכרת בכולן בהעדפה שלא ע"י הדחק דמי והוי דבעל אליבא דר"ע א"ד כע"י הדחק דמי והן של אשה וקאי בחיקו וכתב ר"ח ז"ל כיון דהנך בעיא לא שייכא אלא אליבא דר"ע ש"מ דהלכה כר"ע ורבינו האי גאון וכל הגאונים ז"ל פסקי כרבנן וכך נ"ל דהלכה כרבנן חדא דקיימא לן יחיד ורבים הלכה כרבים ותו דכמה סתמי [סתם] רבי כרבנן הכא תנן מ"ה לבעלה כרבנן והכי תנן נמי בשנים אוחזין ואף על גב דבעי' רב פפא ורבינא שייכי אליבא דר"ע לאו דס"ל כוותי' אלא אמילתיה דייקו למידע טעמיה דידיה ולעולם לא ס"ל כוותיה ומ"ה לא שבקינן אורחא דהלכה דקיימא לן יחיד ורבים הלכה כרבים והלכה כסתם משנה וה"נ נ"ל לומר בפלוגתא דר"י ורבנן דאף על גב דמקשי ומפרקי אליבא דר"י לא שבקינן מש"ה כללא דנקטי' יחיד ורבים הלכה כרבים דאטו אי קשיא להו לאמוראי בדברי היחיד לא בעי לדייקי ולתרוצי מילתא דידיה דלא תיקשי להו ולמידע מאי טעמיה ומה הוה סבר ומ"ה ל"ל למישבק רבים ולמיעבד כיחיד עד דפסקי' בפי' דהל' כיחיד וליכא למימר האי סברא דכל מאי דמקשי' ומפרקי' אליבא דידיה דהלכה כוותיה אלא כי איפלינו תרי תנאי או תרי אמוראי ולא איפסק הלכה כחד מינייהו התם עבדינן כמאן דשקלי וטריא אליבא דחד מינייהו אבל ביחיד ורבים לא עבדי' הכי עד דפסקי' בפי' כיחיד דהאי דשקלא וטריא אליבא דיחיד אורחא דתלמודא הוא לאגלויי כל ספיקא ולמיפשט בקושיא ולא למיפסק הלכה כוותיה: מתני' הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו ואמרו חכמים יכול הוא שיאמר לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך א"א ליתן פי' אילו היה חתנו קיים היה יכול לכופו בדין לתת לו המוהר